

Kansallinen lapsistrategia
www.lausuntopalvelu.fi

Viite: VN/8757/2024

Tehy ry:n lausunto kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelmasta

Taustaa

YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen perustuvalla, parlamentaarisessa yhteistyössä valmistellulla kansallisella lapsistrategialla (Valtioneuvoston julkaisu 2021:8) pyritään luomaan lapsen oikeuksia kunnioittava, lapsi- ja perhemyönteinen Suomi. Lisäksi lapsistrategialla turvataan lapsia koskevien perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden tavoitteellinen ja johdonmukainen toteuttaminen. Lapsistrategian viitekehyksessä toteutetaan myös vuonna 2021 hyväksyttyä eurooppalaista lapsitakuuta (European Child Guarantee).

Kunkin hallituksen tehtävänä on laatia ja toteuttaa kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelma strategian linjausten toteuttamiseksi omalle hallituskaudelleen. Toimeenpano kytketään sekä hallitusohjelmaan että lapsistrategian tavoitteisiin. Toimeenpanosuunnitelma hyväksytään valtioneuvoston yleisistunnossa. Hallituskausittain laadittavan toimeenpanosuunnitelman lisäksi lapsistrategiaa edistää sosiaali- ja terveysministeriössä sijaitseva pysyvä lapsistrategiaryhmä.

Tehy ry:n vastaukset lausuntopalvelun kysymyksiin

Ovatko toimenpiteet linjassa lapsistrategian vision “luodaan aidosti lapsi- ja perhemyönteinen, lapsen oikeuksia kunnioittava Suomi” kanssa?

Osin

Miten lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia tulisi seurata?

Seurannan tulee olla suunnitelmallista, läpinäkyvää ja reaktiivista. Tavoitteille tulee asettaa osatavoitteita, ja niille aikatavoitteita, jotka ovat mitattavissa.

Seuraavat toimenpiteet toteutetaan lapsistrategiaryhmän virkатыönä. Millaisia tarkempia toimia näkemyksenne mukaan tarvittaisiin seuraavien toimenpiteiden osalta?

- **Lapsia koskevan tietopohjan riittävyys ja käytettävyys**

Monet eri tahot tuottavat tietoa. Tiedon tulee olla koottuna ja helposti löydettävissä ja käytettävissä. Pelkkä tiedon tuottaminen ei riitä. On paljon esimerkkejä siitä, että tutkittua tietoa on olemassa, mutta sitä ei syystä tai toisesta tunnusteta eikä hyödynnetä, kuten esimerkiksi lasten ja nuorten mielenterveyden haasteet ja riittämättömät resurssit vastata haasteisiin.

Strategiassa mainitaan usein riittävän nopea varhainen tuki, joka toteutuu vaihtelevasti esimerkiksi varhaiskasvatuksessa. Inklusio toteutumisessa varhaiskasvatuksessa on haasteita, koska avustavaa henkilökuntaa ei ole riittävästi. Lisäksi ryhmät ovat liian suuria, joissa tukea tarvitsevia lapsia on liikaa suhteessa henkilöstön määrään. Lisäksi varhaiskasvatuksesta puuttuu koulutettua henkilöstöä ja henkilöstön vaihtuvuus on erittäin suurta. Yhtenä esimerkkinä on myös kouluissa yhteisöllisyyden lisäämiseksi luodut tilaratkaisut, jotka eivät ole toimivia lasten ja nuorten erityistarpeiden vuoksi.

- **Lasten yhdenvertaisuus ja eriarvoistumisen ehkäisy erityisesti haavoittuvassa asemassa ja syrjinnän vaarassa olevien lasten ja nuorten osalta**

Palvelujärjestelmän tulee vastata lasten ja perheiden haasteisiin. Ennaltaehkäisevään työhön tulee panostaa entistä enemmän. Hyvinvointialueiden ja kuntien toimijoiden yhteistyötä tulee tehostaa. Hyvinvointialueiden sisäinen yhteistyö eri toimijoiden kesken sekä sosiaalihuollon ja terveydenhuollon välisen yhteistyön tulee olla saumatonta. Lasta koskevan tiedon tulee liikkua tietoa tarvitsevien välillä. Paljon sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tarvitsevalla lapsella tulee olla nimetty vastuuhenkilö, jolla koordinoi lapsen palveluja.

Viimeaikaiset sosiaaliturvan leikkaukset vaikuttavat lapsiperheiden toimeentuloon heikentävästi ja lisäävät lasten eriarvoistumista. Hallitus on myös leikkaamassa 100 miljoonaa euroa sosiaalihuollon palveluvalikoimaa rajoittamalla. Leikkauksia suunniteltaessa tulee arvioida lapsivaikutukset ja kaikin keinoin välttää lapsiin kohdistuvat leikkaukset. Lasten yhdenvertaisuuden edistämiseksi tarvitaan pitkäkestoista määrätietoista ja pysyvää toimintaa. Lyhyet hankkeet ja projektit eivät ratkaise ongelmia.

- **Lapsi- ja perhepolitiikan poikkihallinnollinen koordinaatio**

Yhteistyötä opetustoimen ja sosiaali- ja terveydenhuollon tulee syventää. Kolmannen sektorin osaamista tulee hyödyntää.

- **Kuntien ja hyvinvointialueiden strategia- ja ohjelmatyön tukeminen**

Kuntien ja hyvinvointialueiden rajapintaa ja yhteistyötä tulee selkiyttää ja vahvistaa. Toimenpideohjelmassa mainitaan lapsia ja nuoria koskevien lakisääteisten suunnitelmien yhteensovittaminen. Suunnitelmien yhteensovittaminen luo pohjan yhteistyölle. Tärkeää on panostaa yhteistyöverkostojen lapsilähtöisten jatkumoiden luomiseen.

- **Lapsivaikutusten arvioinnin ja lapsibudjetoinnin vahvistaminen jatkuu**

Lapsistrategian toimeenpanossa tulee edelleen jatkaa aloitettua lapsivaikutusten arvioinnin vakiinnuttamista osaksi lainvalmistelua sekä hyvinvointialueiden ja kuntien päätöksentekoa ja toimintaa. Valtionhallinnossa ja kaikissa organisaatioissa tulee nimetä vastuuhenkilöt huolehtimaan lapsivaikutusten arvioinnista ja lapsibudjetoinnista.

- **Lapsen oikeuksista ja lapsistrategiasta viestiminen sekä lapsen oikeuksien koulutukset**

Koulutuksia on suunnattu lapsille ja lasten kanssa työskenteleville. Vähintään yhtä tärkeää on jatkossa suunnata koulutuksia ja materiaalia lapsia koskevia päätöksiä tekeville samoin kuin poliittisille päätöksentekijöille.

- **Lasten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen**

Lasten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia tulee systemaattisesti edistää riippumatta lasten perhetausta, kansalaisuudesta, äidinkielestä, terveydentilasta, vammasta.

Muut huomiot?

Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelma on kunnianhimoinen ja samalla hyvin abstrakti. Toimeenpano vaatii laajaa resursointia niin rahallisesti kuin myös henkilöstöresurssia.

Toimeenpanosuunnitelman tulee jalkautua jokaisen lapsen ja lapsiperheen elämään. Lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi tarvitaan konkreettisia toimia. Hajallaan oleva tietoa tulee kerätä helposti saavutettavaksi ja käsiteltäväksi. Lapset perheineen tarvitsevat oikea-aikaisia ja ennakoivia toimia. Lapsille tulee säätää oma hoito-/palvelutakuu, jolla taataan lapsien nopea pääsy palvelujen piiriin.

Terveyspalveluissa mm. neuvolastapalveluista on resurssia leikattu huomattavasti, jopa siinä määrin että lakisääteisiä tarkastuksia ei saada tehtyä. Nämä palvelut pitää taata kaikille lapsille lähipalveluina.

Laadukkaiden palvelujen ja riittävä henkilöstön takaamiseksi on henkilöstön jaksamisesta ja työhyvinvoinnista huolehdittava.

Lausunnossa huomioitu Suomen lastenhoitoalan ammattilaiset, Slal ry:n näkemykset.

Helsingissä 26.4.2024

Millariikka Rytönen
puheenjohtaja
Tehy ry

Lisätiedot: Eva Siitonen, sosiaalipoliittinen asiantuntija, eva.siitonen@tehy.fi